

פֶּן יָקוּם!
(חתימת המלכות)

ספר ששי.

על המשמרת

ובו הקדמה ושלושה שערים.

הקדמה.

מונחי המשמרת.

762. משמרת היא דבר הנמצא ביד מי שהוחזק-נאמן. אחד משמרת
מתוך קשר של שמירה – כגון פקדון – ואחד משמרת אגב קשר אחר – כגון
מושכר ומושאל – או שנתגלגלה משמרת ליד אדם שלא במתכוין ושלא מתוך קשר
כלל, כגון שהשליך הרוח לתוך ביתו של אדם מנכסי שכנו. והואיל ולא היה בזה
קשר, אין אותם נכסים פקדון, אלא משמרת.
763. פקדון הוא נכסים שהופקדו אצל אחר לשמירה.
פקדון (ודיעה).
764. הפקדה היא מסורת אדם את נכסיו לאחר לשמירה.
הפקדה (אירוע).
- מוסר הפקדון קרוי מפקיד.
מפקיד (מדע).
- והמקבל – נפקד.
נפקד (ודיע, מסתורע).
765. שאֵלָה היא נכסים שהנאתם נתונה חנם, כלומר בלא תמורה.
קוראים להם גם שאול ומושאל.
(שאלה/עֲרִיקָה).
766. הַשָּׂאֵל פרושו נתון בשאלה.
השאל (אעֲרָה).
- הנותן בשאלה קרוי משאיל.
משאיל (מעיר).
767. שְׂאוּל פרושו לקוח בשאלה.
שאוּל (אסתעֲרָה).
- הלוקח בשאלה קרוי שואל.
שואל (מסתעיר).

שער ראשון.

עיקרים על המשמרת.

768. משמרת, אין בה אחריות לנוק.
כלומר, משמרת שאבדה, או הוזקה שלא על ידי מעשיו ופשיעתו של
הנאמן, הרי הוא פטור מנזקה.
אין תשלומי נזק אלא בפשיעה.

769. מי שמצא דבר בדרך, או במקום אחר, ונטלו על מנת לזכות בו לעצמו, דינו כדין גזלן.
המוצא מציאה. דיניו.
- הרי זה חייב בדמיהם.
ואולם אם נטל את הנכסים כדי להשיבם לבעלים, והיו הבעלים ידועים, הרי זה בידו משמרת, בעצם, ועליו להחזירם לבעלים.
ואם לא היו הבעלים ידועים, הרי זה מציאה, והיא בדין משמרת ביד המוצא.
770. המוצא מציאה חייב להכריז עליה, והיא משמרת בידו עד אם נמצאו הבעלים. בא אדם ונתן סימנים והוכיח שהיא שלו, חייבים להשיב לו. ההכרזה במציאה.
771. מי שלקח נכסי חברו שלא ברשות בעלים, ונאנסו בידו, חייב לשלם מכל מקום.
אחריות האדם לנכסי חברו שתחת ידו.
- ואם לקחם ברשות בעלים, הואיל והם משמרת בידו, אינו חייב באחריותם. ואילו אם נטלם לשם לקיחה, ופורש מחירם, חייב בנוקם.
כיצד? מי שלקח כוס מדעת עצמו מתוך חנות כלי זכוכית, ונשמטה מידו ונשברה, חייב, ואם נטלה ברשות בעלים, ותוך כדי בקורת נשמטה מידו ונשברה, אינו חייב בנוקה. ואם נפלה הכוס על כוסות אחרות ונשברה ושברתן גם הן, הרי הוא חייב בנוק אותן הכוסות, ופטור מנוק אותה הכוס, מאחר שהיא משמרת. ואולם אם אמר: "כוס זה כמה גרשים מחירה?" ולאחר שאמר בעל החנות, "קחנה מחירה כו"כ גרש", לקחה בידו, ונפלה ונשברה — חייב.
הוא הדין במי ששתה שרבת, ונפלה מידו כוסו של מוכר השרבת, ונשברה, הואיל והכוס משמרת בידו על דרך השאלה — פטור. ואולם אם נפלה הכוס מחמת שמוש שאינו ראוי לה — חייב.
772. רשות מכללא, הרי היא כרשות מפורשת. ואולם במקום האסור המפורש, אין הרשות מכללא מועילה.
כיצד? מי שנכנס ברשות לבית חבירו, הרי רשות בידו, מכללא, לשתות מים מהכוס שלפניו, ואם כשהוא שותה נשמטה הכוס מידו ונפלה לארץ ונשברה, אינו חייב בנוקה.
ואולם אם אסר עליו בעל הבית לאמר: "אל תגע בכוס זו", ונטל האיש את הכוס לתוך ידיו ושברה, חייב לשלם.

שער שני.

על הפקדון

ובו שני פרקים.

פרק ראשון.

על קשר הפקדון ותנאיו.⁽¹⁾קשר הפקדון
כיצד?

773. הפקדון נקשר בהצעה וקבלה, בפירוש או בכללא. כיצד? מפקיד שאמר: „הרי חפץ זה פקדון בידך“, או „נתתיו לך למשמרת“ ואמר הנפקד: „קבלתי“, הרי זה קשר פקדון, בפירוש. וכן מי שנכנס לפונדק ושאל את הפונדקי לאמר: „היכן אקשור את בהמתי?“ והורה לו הפונדקי מקום, וקשר שם האיש את בהמתו, הרי זה קשר פקדון, מכללא. הוא הדין אם הניח אדם נכסיו אצל תנוני והלך לו, וראה התנוני ושתק, נעשו הנכסים פקדון ביד בעל החנות. אבל אם דחהו בעל החנות, לאמר: „איני מקבל“, אין כאן קשר פקדון. וכן מי שהניח נכסיו אצל אנשים אחדים והלך לו, וראו אלה ושתקו, נעשו הנכסים פקדון ביד כולם. אבל אם קמו ועזבו את המקום אחד-אחד, הואיל ונשאר האחרון ממונה על השמירה, נעשה הדבר פקדון אצלו.

בטול הקשר
כיצד?

774. אחד המפקיד ואחד הנפקד, רשאים שניהם לבטל את קשר הפקדון בכל עת שירצו.

מה משמש
פקדון?

775. תנאי הוא שיהא הפקדון דבר שאפשר להחזיק בו וליטלו.

לפיכך, צפור הפורחת באויר, אין פקדונה שלם.

כשרות הצדדים.

776. המפקיד והנפקד צריך שיהיו שניהם בני דעת ומבחינים, ואין צורך

שיהיו גם בוגרים.

לפיכך שוטה וקטן-שאינו מבחין, אין פקדונם וקבלתם-פקדון שלמים, ואולם קטן-מבחין פקדונו וקבלתו-פקדון שלמים.

פרק שני.

הזכויות והאחריות הקשורות בפקדון.

הפקדון משמרת.

777. הפקדון הוא משמרת בידי הנפקד.

לפיכך אם נשחת החפץ או אבד ביד הנפקד שלא בפשיעה ושלא מחמת

התרשלות בשמירתו, אינו חייב בנזקו.

⁽¹⁾ עיין: גרץ נ. ויילר — C. A. 244/38 6 P.L.R. 20

אבל אם היה הנפקד נושא-שכר ונשחת הפקדון או אבד מחמת סבה שאפשר
היה להזהר ממנה, הרי זה עלה לתשלומי נזק.

כיצד? שעון שהופקד אצל אדם, ונשמט מידו ונשבר, אינו חייב בנזקו.

אבל אם דרך עליו ברגליו או שנפל דבר מידו על השעון ושברו — חייב.

הוא הדין אם הפקיד אדם נכסים אצל חברו ושלם לו שכר שמירה,
והזקו הנכסים מחמת סבה שאפשר היה להזהר ממנה, כגון על ידי גנבה — חייב
הנפקד לשלם.

778. נפל דבר מידי משרתו של הנפקד על הפקדון—והשחיתו, המשרת חייב. משרת הנפקד
שהזיק.

779. עשיית דבר בפקדון שלא ברשות בעלים, הרי זה פשיעה. אופן פשיעה.

780. חייב הנפקד לשמור את הפקדון בעצמו כדרך שהוא שומר את
נכסיו, או מוסרו לשמירה למי שהוזקק לו נאמן. אופן השמירה.

ואם אבד הפקדון או נשחת בידי הנאמן שלא בפשיעה ושלא מחמת
התרשלות, הנפקד והנאמן פטורים שניהם מתשלומי נזק.

781. רשאי הנפקד לשמור את הפקדון במקום שהוא שומר את נכסי עצמו. מקומה.

782. יש לשמור את הפקדון כדרך שנוהגים לשמור דברים שכמותו. דרכיה.

לפיכך מי שהניח דברים, מעין מעות ותכשיטים, באורווה או במתבן ונשחתו
או אבדו, הרי מאחר שהיתה בזה התרשלות בשמירתם, אם נגנבו הנכסים
או אבדו — חייב.

783. דבר שאין בו דין חלוקה שהופקד אצל אנשים מספר, שומרם כל
אחד ברשות חברו, או שהם שומרים על הסדר, ואם נשחת הפקדון שלא בפשיעה
ושלא מחמת התרשלות, כולם פטורים. פקדון ביד שנים.

ואם היה בדבר דין חלוקה, מחלקים אותו הנפקדים ביניהם בשווה, וכל
אחד שומר את חלקו, ואין האחד רשאי למסור את חלקו לחברו אלא אם קבל רשות
לכך מאת המפקיד. מסר את חלקו לאחר, ונשחת או אבד ביד האחר שלא
בפשיעה ושלא מחמת התרשלות, אין המקבל חייב; ואולם המוסר חייב בנזק חלקו.

784. קשר פקדון שיש עמו תנאי, הרי אם אפשר למלאו ויש בו תועלת,
מקיימים אותו, ואם לאו — בטל. תנאים בפקדון.

כיצד? קשר של פקדון שהותנה בו שיהיו הנכסים הנפקדים שומרים בבית
הנפקד, ונולד צורך להעבירם למקום אחר מחמת דליקה שנפלה בבית, אין
משגיחים בתנאי, ואם העביר בכגון זה את הפקדון למקום אחר, ונשחת או אבד
שלא בפשיעה ושלא מחמת התרשלות, אינו חייב בנזקו.

הוא הדין אם אסר המפקיד על הנפקד למסור את הפקדון לאשתו, לבנו, למשרתו, או למי שנאמן על הנפקד לשמור לו נכסי עצמו, הרי אם נולד צורך והיה אנוס למסרו על ידם, אין האסור מועיל. ובכגון זה, אם מסר הנפקד את הפקדון לאחד מאלה, ונשחת או אבד שלא בפשיעה ושלא מחמת התרשלות, פטור. ואולם אם מסרו לידם מבלי שהיה אנוס לכך — חייב.

וכן אם הותנה שיהא הפקדון שמור בחדר ידוע מחדרי הבית, והניחו הנפקד בחדר אחר, הרי אם היו אותם החדרים ראויים לשמירה בשווה, אין חובה לקיים את התנאי. ובכגון זה אם נשמד הפקדון, אינו חייב בנזקו. אבל אם לא היו החדרים שווים לענין שמירה, כגון שהיה האחד בנוי עץ והשני אבן, התנאי מועיל, וחייב הנפקד לשמור את הפקדון באותו החדר שהתנו עליו. ואם נשמד הפקדון כשהוא בחדר הפחות מאותו חדר לענין שמירה, חייב הנפקד בנזקו.

785. נעלם המפקיד ולא נודע אם הוא חי או מת, שומר הנפקד את הפקדון מפקיד שנעלם.

עד אם נתבררה מיתתם של הבעלים.

ואילו אם היה הפקדון מסוג אותם הדברים המתקלקלים מרוב ימים, יכול הנפקד למכרו מדעת השופט ולהניח את מחירו משמרת בידו. ואולם אם לא מכר, ונשחת מרוב ימים — פטור.

786. היה הפקדון בעל-חיים שצריך למוזנות, כגון סוס או פרה, הבעלים פקדון בעל-חיים, וצריך למוזנות. ואם לא נודע מקום הבעלים, פונה הנפקד אל השופט שיצווה לעשות את הראוי והמועיל ביותר לטובת המפקיד.

הנה כי כן, אם אפשר להשכיר את הפקדון ישכירו ברשות השופט ויוזנו מדמי שכרה, או ימכרנו במחיר שוויו, ואם אי אפשר להשכירו, רשאי למכרו במחיר שוויו ברשות השופט, מיד, או לאחר שכלכלו שלשה ימים בכספו, ואין הוא יכול לגבות מהבעלים, אלא הוצאות שלשה ימים, לכל היותר. אבל אם הוציא הוצאות שלא ברשות השופט, אינו רשאי לגבותן מהמפקיד.

787. נפקד שפשע או שהתרשל בשמירת הפקדון, ונשחת הפקדון או אחריות הנפקד.

נפחת מערכו, חייב לשלם.

לפיכך אם הפסיד הנפקד את מעות הפקדון, מחוך ששלח בהם יד והוציאן לצרכיו, חייב באחריותו.

וכן מי שהיה בידו פקדון כס מלא זהובים, והוציאם לצרכיו ומלא אחר כך את הכיס מכספו, הרי אם אבדו המעות שלא בפשיעה ושלא מחמת התרשלות, לא נפטור מאחריותו.

הוא הדין במי שרכב שלא ברשות בעלים על סוס שהופקד אצלו, ומת הסוס, בין שמת מחמת רכיבה בהולה, או מסבה אחרת, או בלי כל סבה, או שנגנב בדרך, חייב הנפקד באחריותו.

וכן אם בשעת דליקה היה בידו של הנפקד להעביר את הפקדון למקום אחר לשם הצלתו, ולא העבירו, ונשרף הפקדון באש — חייב.

788. מי שערב את הפקדון עם נכסים אחרים שלא ברשות בעלים, ואין אפשרות להפריד ביניהם, הרי זה פשיעה.

המערב פקדון
בנכסים אחרים
שלא ברשות
בעלים.

כיצד? נפקד שערב שלא ברשות בעלים מספר זהובים, שהיו פקדון בידו, עם מספר זהובים משלו, או עם זהובים שהופקדו אצלו על ידי אחר, ונגנבו או אבדו — חייב.

וכן, אם ערב זר את הזהובים האמורים על דרך זה, אותו זר חייב.

789. נפקד שערב ברשות בעלים את הפקדון עם נכסים אחרים, כאמור בסעיף הקודם, או שנתערבו נכסים של בעלים שונים זה בזה מאליהם, מבלי שאפשר להפריד ביניהם, כגון כיס מלא זהובים שבפקדון שהיו בתוך תיבה, ונקרע הכיס ונתערבו הזהובים באחרים, נעשו המפקיד והנפקד שותפים בכל הדינרים, כל אחד לפי חלקו.

ברשות בעלים.

ובכגון זה אם נשמר הפקדון או אבד שלא בפשיעה ושלא מחמת התרשלות, אין חייבים בנזקו.

790. אין הנפקד רשאי להפקיד את הפקדון ביד אחר שלא מדעת בעלים. עבר, ומסר לאחר, ונשחת הפקדון — חייב.

הנפקד שהפקיד.

ואם נשחת על ידי פשיעתו של הנפקד השני או מחמת התרשלותו, הברירה ביד הבעלים: רצו — גובים את הנזק מהנפקד השני, רצו — גובים מהנפקד הראשון, וזה האחרון חוזר אצל הנפקד השני וגובה ממנו את הנזק.

791. נפקד שהפקיד את הפקדון ביד אחר, הרי אם הרשו הבעלים, הנפקד הראשון נפטר, והאחר בא תחתיו.

חלומי הנפקד.

792. נפקד, כשם שהוא יכול ברשות המפקיד להשתמש בפקדון, כך רשאי הוא גם להשכירו, להשאילו ולמשכנו.

כח הנפקד
להשכיר וכו'.

אבל אם השכיר, השאיל, או משכן, שלא ברשות בעלים, ונשחת החפץ או אבד ביד השוכר, השואל, או בידו של מקבל המשכון, או אם פחת מערכו, הנפקד חייב בנזקו.

793. נפקד שהלך שלא ברשות מעות שהן משמרת בידו לאחר, הרי אם לא הסכימו הבעלים להלוואה, הנפקד חייב באחריותו.

הנפקד שהלוח
מעות הפקדון.

הוא הדין אם פרע במעות הפקדון את חובות הבעלים — חייב באחריותו.

794. דרשו הבעלים את פקדונם חזרה, חייבים להתזירו ולמסרו לידם מיד, ואילו טורח ההחזרה והמסירה והוצאותיהן — על הבעלים.

החזרת הפקדון
אימתי?

ואם דרשו הבעלים להחזיר להם את פקדונם, ולא החזירו הנפקד, ונשחת הפקדון או אבד — חייב באחריותו.

ואולם אם לא החזיר מחמת איזו סבה מספקת, כגון אם היה הפקדון מצוי במקום רחוק בשעת הדרישה, ואבד או נשחת — פטור.

795. חייב הנפקד להחזיר את הפקדון בעצמו, או על ידי מי שזאמן עליו. החזרת הפקדון כיצד?
ואם החזיר את הפקדון, ושלחו ביד הזאמן, ונשחת או אבד שלא בפשיעה ושלא מחמת התרשלות קודם שהגיע לבעליו — פטור.

796. שנים שהפקידו את נכסיהם המשותפים אצל אחר, ובא אחד השותפים, שלא במעמד חברו, ודרש מהנפקד להחזיר לו את חלקו, הרי אם היה הפקדון מסוג הדברים הדומים, מחזיר לו הנפקד את חלקו, ואם היה הפקדון מסוג הדברים שאינם דומים, אינו רשאי לתת.

797. הפקדון לא ניתן להתבע אלא במקום המסרו. הפקדון איפה נתבע?
כיצד? הפקיד סחורה בקושטא, חייב הנפקד להחזיר לו בקושטא, ואין לכוף אותו שיחזיר לו באדרגה.

798. פירות הפקדון והנאתם לבעליו. הנאת הפקדון למי?
כיצד? בהמת פקדון — וולדותיה, חלבה וצמרה שייכים לבעליה.

799. נפקד בעל הפקדון, ולא נודע מקומו, והאנשים שהוא חייב במוזנותיהם פנו אל השופט, ופסק להם מוזנות מתוך מעות הפקדון, הרי אם הוציא הנפקד ממעות הפקדון למוזנותיהם — פטור.
אבל אם הוציא לצורך זה שלא ברשות השופט — חייב.

800. נפקד שנשתטה, ויש לחוש שמא לא ישתפה, הרי אם הפקדון נפקד שנשתטה, שנמסר לו קודם שנשתטה אינו קיים בידו, יכול המפקיד לתת ערב ברסמך, ולגבות את דמי הפקדון מנכסי השוטה.
אבל אם לאחר שנשתפה הודיע שהחזיר את הפקדון לבעליו, או שנשחת או אבד שלא בפשיעה ושלא מחמת התרשלות, הריהו נאמן על דבריו בשבועה, וחוזר הוא וגובה את הכסף שגבו ממנו.

801. מת הנפקד, ונמצא הפקדון בעינו בתוך עזבון המת, הואיל והדבר הוא משמרת גם לגבי היורשים, מחזירים אותו לבעליו.

אבל אם לא נמצא בעינו בתוך נכסי המוריש, והוכיחו היורשים שפקדם אביהם בחייו בדבר מצב הפקדון, כגון אם אמר: „החזרתי את הפקדון לבעליו“, או „נשמר שלא בפשיעה“ — פטורים.

הוא הדין, אם לאחר מיתת הנפקד תארו היורשים את הפקדון ואמרו: „ידענו את הפקדון, כו"כ היה מראהו“, וטענו שאבד שלא בפשיעה ושלא מחמת התרשלות בשמירתו, הרי הם נאמנים בדבריהם בשבועה, ופטורים מדמי נזק.

ואם לא הודיע הנפקד את מצב הפקדון, מאחר שרואים אותו כמת בלא צוואה, גובים את הפקדון מעזבונו כשאר החובות. וכן אם לא תארו היורשים את הפקדון, אלא אמרו: „ידענו את הפקדון“, וטענו שאבד, אין שומעים להם, והרי אם לא הוכיחו על איזה דרך אכד חייבים הם לשלם מתוך נכסי המוריש.

802. מת המפקיד, מחזירים את הפקדון ליורשיו. אבל אם היתה נחלת המוריש שקועה בחובות, פונים אל השופט. ואם החזיר הנפקד את הפקדון ליורשיו, ולא פנה אל השופט, ואכלוהו היורשים, הנפקד חייב באחריותו.

803. כשבאים לשלם את נזק הפקדון, הרי אם היה מסוג הדברים הדומים חייבים לתת דבר שכמותו, ואם היה מסוג הדברים שאינם דומים, חייבים לשלם את דמיו כשווי בשעת הנזק.

שער שלישי.

ובו שני פרקים.

פרק ראשון.

על קשר השאלה ותנאיה.

<p>804. השאלה נקשרת בהצעה וקבלה או על ידי לקיחה ונתינה.
כיצד? האומר לחברו: „השאלתי לך נכסים אלה“ או „נתתים לך בשאלה“,
ואמר השני: „קבלתי“, או אם נטלם ולא אמר כלום, או אם אמר אחד לחברו:
„השאל לי נכסים אלה“ ונתנם לו, הרי זה קשר שאלה.</p>	<p>קשר השאלה
כיצד?</p>
<p>805. שתק המשאיל, אין לראות שתיקתו כקבלה.
לפיכך מי שבקש חפץ מחברו בשאלה, ושתקו הבעלים, ונטלו הלה, דינו
כדין גזול.</p>	<p>שתיקה, אינה
קבלה.</p>
806. המשאיל רשאי לחזור בו מהשאלה בכל עת שירצה.	<p>בטול השאלה,
ברצון המשאיל.</p>
807. השואל או המשאיל שמת, בטלה השאלה.	<p>במות השואל
או המשאיל.</p>
<p>808. תנאי הוא שתהא השאלה דבר שאפשר להשתמש בו.
לפיכך בהמה שברחה, אין שאלתה והשאלתה שלמות.</p>	מה משמש שאלה?

809. תנאי הוא שיהיו המשאיל והשואל בני דעת ומבחינים, ולא הצריכו כשרות הצדדים שיהיו גם בוגרים.
לפיכך, שוטה וקטן שאינו מבחין אין שאלתם והשאלתם כשרה.
אולם, שאלתו והשאלתו של קטן ברירות מותרת.
810. הנטילה תנאי בשאלה, ואין דין שאלה לפני הנטילה.
נטילה.
811. דרוש ליחד את המושאל.
יחוד המושאל.
- כיצד? בשאל סוס אחד מבין שנים מבלי שנקבע איזה מהם ובאין זכות בחירה, אין השאלה שלמה, ועל המשאיל ליחד את הסוס שהשאיל.
אבל אם נתן המשאיל זכות בחירה לשואל, לאמר: „טול איזה מהם שתרצה“, השאלה שלמה.

פרק שני.

על דין השאלה ותשלומי נזקה.

812. השואל קונה את הנאת הגוף בלא תמורה.
אין תמורה בשאלה.
לפיכך אין המשאיל יכול לדרוש שכר מהשואל לאחר השמוש.
813. השאלה היא משמרת ביד השואל. לפיכך אם נשחתה או אבדה או שפחתה מדמיה, שלא בפשיעה ושלא מחמת התרשלות — פטור.
השאלה משמרת.
כיצד? ראוי שאל שנשמט מידי השואל באונס, או שהוחלקה רגלו, ונפל על הראי ושברו — פטור.
וכן שטיח שאל שנשפך עליו דבר באונס ונכתם ופחת מערכו, פטור עליו השואל מנזק.
814. שואל שפשע באינו דרך שהיא, ונשחתה השאלה או שפחתה אחריות השואל.
מדמיה — חייב.
כיצד? סוס שואל שהגיע בו ברכיבה במשך יום למקום שאין דרך בני אדם להגיע לשם אלא לאחר יומים, ומת הסוס, או שתש כחו ופחת מדמיו — חייב.
וכן אם שאל בהמה ללכת בה אל מקום ידוע והגיע לאותו מקום והוסיף ללכת הלאה, ולאחר מכאן מתה הבהמה מיתה בידי שמים — חייב.
הוא הדין בענק שואל ששמו אדם בצוארו של קטן, באין אומנתו אתו שתשגיח עליו, ונגנב הענק, הרי אם היה הקטן מוכשר לשמור את הכלים שעליו, השואל פטור, ואם לאו — חייב.
815. השואל חייב במזונות השאלה.
מזונות השאלה.
לפיכך השואל בהמה ולא האכילה, ומתה — חייב באחריותה.

816. השואל סתם, כלומר במקום שלא הוגבלה השאלה במקום, בזמן, או בדרך השמוש, יכול להשתמש במושאל בכל זמן בכל מקום ובכל אופן שירצה. אבל חייב הוא לנהוג כמנהג המקום.
 כיצד? המשאל את סוסו, סתם, רוכב עליו השואל בכל זמן ולכל מקום שירצה, ואולם אינו רשאי להגיע בו ברכיבה במשך שעה למקום שאין דרך בני אדם להגיע אליו אלא לאחר שעתים.
 וכן השואל חדר בפונדק, סתם, רצה — דר. בו בעצמו, רצה — מנית בו כליו, ואולם אינו רשאי לעסוק בתוך החדר במלאכת נפחות במקום שאין זה כמנהג.

השמוע
 בשאלה סתם.

817. היתה השאלה מוגבלת בזמן ובמקום, ההגבלה קיימת, ואין השואל רשאי לעבור עליה.

בשאלה מוגבלת
 בזמן ובמקום.

כיצד? אסור לו לשואל שירכב ארבע שעות על סוס שהושאל לו לרכיבת שלש שעות. וסוס ששאלו לרכב עליו למקום ידוע, אין לו לרכב עליו למקום אחר.

818. שאלה שהוגבלה בהנאה ידועה, אין השואל רשאי להפיק הנאה יתירה עליה, אבל יכול הוא לעבור על ההגבלה מתוך שיפיק הנאה דומה לזו שהוא זכאי בה או פחותה ממנה.

בהנאה.

כיצד? אין לשאת ברזל או אבנים על גבי בהמה שהושאלה למשא תבואה, ואולם רשאי השואל לשאת עליה דבר השווה במשאו לתבואה, או קל ממנה. וכן בהמה ששאלה לרכיבה, אינו רשאי לשאת עליה משא.

819. שאלה סתם שלא הוגבל בה מי הוא המשתמש, הרשות ביד השואל: רצה — משתמש בדבר בעצמו, רצה — משאלו לאחר להשתמש בו. אחד אם היתה השאלה דבר שאין לגבו הבדל מי הוא המשתמש, כגון, חדר, ואחד דבר שיש לגבו הבדל מי הוא המשתמש, כגון סוס רכיבה.

מי משתמש
 בשאלה?

כיצד? האומר לחברו: „הרי חדרי נתון לך בשאלה“, הרשות ביד השואל: רצה — דר. בו בעצמו, רצה — מושיב בו אחר.
 הוא הדין באדם שאמר: „השאלתי לך סוס זה“, רצה השואל — רוכב עליו בעצמו, רצה — מוסרו לרכיבה לאחר.

820. דבר שיש לגבו הבדל מי הוא המשתמש בו, קביעת האנשים הנהנים ממנו ויחודם מועילה, מה שאין כן בדברים שאין הבדל זה קיים לגבם. אבל אם אסר המשאל לתת לאחר, התנאי מועיל.

הגבלה כשיש או
 כשאין הבדל מי
 הוא המשתמש.

כיצד? האומר לחברו: „השאלתי לך סוס זה שתרכב עליו אתה“, אין השואל רשאי למסרו לרכיבה למשתתפו. אבל אם אמר אדם: „הרי חדר זה נתון לך בשאלה על מנת שתדור בו בעצמך“, יכול השואל לדור בו בעצמו או להושיב בו אחר תחתיו, מה שאין כן אם אסר עליו להושיב בו אחר.

821. שאל בהמה ללכת בה למקום ידוע, ויש להגיע לשם בדרכים אחדות, יכול השואל ללכת בכל דרך מן הדרכים שנהגו בה הרבים ללכת; ואם שנה — חייב, הוא הדין במשאל שיחד דרך, והלך השואל בדרך אחרת, ומתה הבהמה, הרי אם היה הדרך שהלך בה השואל רחוקה יותר או בחזקת סכנה יותר, או שאין דרכם של הבריות ללכת בה — חייב.
822. המבקש מאשה שתשאיל לו דבר שהוא קנין בעלה, והשאלה לו שלא ברשות, ואבד, הרי אם היה זה מסוג הדברים הנתונים כרגיל בתפישת הבית תחת יד האשה, השואל והאשה שניהם פטורים. אבל דבר שאין דרכו להיות תחת יד האשה, כגון, סוס, הרשות בידי הבעל: רצה — תובע תשלומי נזק מאשתו, רצה — תובע מהשואל.
823. השואל אינו רשאי להשכיר את השאלה או למשכנה לאחר, שלא ברשות בעלים, ונכסים ששאלם על מנת למשכנם בעיר ידועה, אסור לו להניחם משכון בעיר אחרת. עבר, ונשמד המושאל או שאבד — חייב.
824. השואל דבר מותר לו להפקידו ביד אחר, ואם נשמד הדבר ברשות הנפקד, שלא בפשיעה ושלא מחמת התרשלות, פטור מנזק. כיצד? שאל סוס ללכת בו למקום ידוע ולשוב למקום שיצא משם, וכשהגיע לאותו מקום עייף הסוס ועמד מלכת, והפקידו שם השואל ביד אחר, ומת הסוס בידי שמים — פטור.
825. משדרש המשאל את השאלה, על השואל להחזירה מיד, ואם נשתהה ועכב את השאלה שלא מסבה מספקת, ונשחתה או אבדה, או שפחתה מדמיה — השואל חייב.
826. שאלה מוגבלת לזמן קצוב, בפרוש או מכללא, חייבים בהחזרתה וזמן החזרה, בסוף זמנה, אולם אין משגיחין באחור רגיל. כיצד? תכשיטים ששאלום עד ליסעת המנחה של יום פלוני, חייבים להחזירם בסוף זמן השאלה. הוא הדין בתכשיטים ששאלום להשתמש בהם במשתה החתונה של פלוני, חייבים להחזירם עם גמר החתונה. אבל אם עבר זמן רגיל הראוי לאחור, אין משגיחין בכך.
827. חפץ ששאלוהו למלאכה, הרי עם גמר המלאכה נעשה החפץ המושאל פקדון ביד השואל, ומעתה אסור עליו השמוש בו יותר, ואינו יכול להוסיף להתזיקו תחת ידו יותר מהראוי, עבר, ונשחת החפץ, הרי הוא חייב בנזקו.
828. על השואל להחזיר למשאל את השאלה בעצמו או על ידי מי שנאמן עליו, החזיר לא על ידי מי שנאמן עליו, ונשחתה השאלה או אבדה קודם שתושב לבעליה — חייב.

באינו ירך
ילך?

השואל מן
האשה.

מחובות השואל.

שואל שהפקיד
ביד אחר.

החזרת השאלה.

זמן החזרה.

החזרת חפץ
שנשאל למטרה
קבועה.

אופן החזרה.

829. דברים יקרי ערך, כגון תכטיים, יש להחזירם ליד המשאיל עצמו. אבל במיני שאלה אחרים, הרי הקצאת הדברים למקום שנחשבים שם למסירה לפי המנהג, או מסירת הדבר למשרתו של המשאיל, הרי זה מסירה. כיצד? הכנסת סוס לתוך ארות המשאיל, או מסירתו ליד שומר הסוסים, הרי זה מסירה.

אופן החזרתם של דברים יקרי ערך.

830. דאגת מסירת השאלה, כלומר, הוצאות והטורח — על השואל. הוצאות ההחזרה.

831. השואל קרקע לבנות עליה בנינים ולנטוע בה עצים, השאלה כשרה. ואילו המשאיל רשאי לחזור בו מהשאלה בכל זמן שירצה, ולצוות להרוס את הבנינים ולעקור את העצים. אבל אם היתה השאלה לזמן קצוב, הייב המשאיל בסכום ההפרש שבין שווי הבית כשהוא הרוס ושל העצים כשהם עקורים, בזמן ההריסה או העקירה, ובין שווים לכשיעמדו עד הזמן הקבוע. כיצד? הרי אם שווים של הבנין והעצים לכשיהרסו ועקרו מיד, שנים עשר זהובים, ואם יעמדו עד סוף הזמן הקבוע יהא שווים עשרים זהובים, וצווה המשאיל להרוס ולעקור מיד, עליו לשלם סמונה זהובים.

שאלת קרקע לבנינים ולנטיעות.

832. קרקע שהושאלה לזריעה, בין שהיה זמן השאלה קצוב, ובין שלא היה הזמן קצוב, אין לו למשאיל לחזור בו מהשאלה ולדרוש את החזרת הקרקע, עד אם יגיע הקציר.

שאלת קרקע לזריעה.

מאמר המלכות: 29 לחודש סהרם, שנת 1287.

חבר מועצת הבקורת השרעית

אחמד ג'ורדח

נאמן התשובות

סיד חליל

חבר הועדה

סיף אל-דין

מחלק עזבונות אנשי הצבא

אחמד האלד

עמר חלוזי

ממונה על הדרשות

סיד חליל

חבר מועצת המשפטים

אחמד חלמי

מנהל בית המדרש לשופטים

יונס ותבי

חבר הועדה

עבד אל-לטיף שקרי.